

ІНТЕГРАЦІЯ РЕСУРСІВ — СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК

Семененко П.О., завідувач відділу обслуговування та книгозберігання

Наукова бібліотека Харківського національного
технічного університету сільського господарства
імені Петра Василенка

Сучасна бібліотека вищого навчального закладу покликана організувати свій простір по-новому, формувати інші ціннісні, активізувати всілякі засоби комунікації. Вона має організовувати свою діяльність таким чином, щоб всіляко сприяти розвитку творчого потенціалу студентської молоді, подоланню бар'єрів комунікації та залученню користувача до активної взаємодії з текстами та оточуючими людьми. Бібліотека має допомогти молодим людям навчитися знаходити максимум необхідної інформації при мінімальних витратах.

Одним із сучасних напрямків розвитку інформаційних систем у цілому та бібліотек зокрема є інтеграція і корпоративність. Під інтеграцією, звичайно, розуміють об'єднання ресурсів і сервісів у межах єдиної інформаційної системи.

Під корпоративною бібліотечною системою розуміють розподілену інформаційну систему, яка об'єднує ресурси груп бібліотек: електронні каталоги, колекції електронних публікацій, а також інші інформаційні джерела в електронному вигляді, які мають інформацію цікаву для користувача. При цьому об'єднання ресурсів не обов'язково має здійснюватися фізично, воно може бути віртуальним, головне — воно має забезпечувати користувачу сприйняття доступної інформації як єдиного інформаційного простору. Корпоративність є універсальним механізмом міжбібліотечної взаємодії і використовується на різних етапах бібліотечно-інформаційної діяльності.

Наразі, найбільш поширеними формами корпоративної взаємодії є:

корпоративна каталогізація, у тому числі ретроконверсія традиційних каталогів та рекаталогізація фондів (перевагою електронної каталогізації є сама можливість одноразового введення і багаторазового використання бібліографічної інформації);

- підвищення кваліфікації (створення багаторівневої системи перепідготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів, здатної привести їх сукупні професійні знання, вміння та навички у відповідність із завданнями невинної модернізації бібліотечних технологій);

- створення інформаційних продуктів та сервісів (завдяки новим інформаційним технологіям бібліотеки генерують інформаційну продукцію, використовуючи різні технічні та технологічні можливості);

- віртуальна довідкова служба, міжбібліотечний абонемент, електронна доставка документів (оперативне отримання інформації у будь-якому вигляді, відкритість і доступність бібліотек для користувачів усього світу);

- кооперація у наданні доступу до електронних баз даних (надання доступу до електронних ресурсів підвищує комфортність обслуговування, скорочує терміни очікування, надає можливість отримати документ у постійне користування, використовуючи копіювання на різні носії);

- проектна діяльність (однією з умов ефективності проектів прийнято вважати прагнення бібліотеки до кооперації та взаємодії з іншими бібліотеками, інформаційними та культурними установами, місцевою владою, некомерційними організаціями; як результат реалізації проекту виникають нові освітні, культурні та соціальні послуги, нові можливості, нові структури);

- об'єднання університетських репозиторіїв (зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого і надійного відкритого доступу, стимулювання обміну інформацією між ученими з усього світу);

- корпоративне комплектування (організація раціонального комплектування та ефективного використання єдиних інформаційних ресурсів на основі зведеного координаційного тематичного плану комплектування, у т.ч. корпоративна передплата);

- оцифрування фондів (бібліотечні документи, переведені у цифровий формат, дають можливість швидкого доступу до них великої кількості людей; спільне оцифрування бібліотечних фондів сприяє скороченню часу та його здешевленню);

- збереження фондів (спільне оцифрування фонду дозволяє забезпечити збереження, оскільки копіювання документів призводить до їх більш швидкого руйнування).

За умов стрімкого розвитку ринку інформаційних послуг та забезпечення конкурентоспроможності його учасників, постає питання щодо корпоративної взаємодії, співпраці та інтеграції бібліотек України. Наразі головна ідея взаємодії бібліотек є усунення дублювання при обробці інформаційних об'єктів; зниження витрат на комплектування; взаємодоповнює використання наявних інформаційних ресурсів; забезпечення рівного доступу учасників об'єднань до каталогів та надання ефективного доступу до інформаційних ресурсів інших бібліотек; скорочення терміну та підвищення ефективності упровадження технологічних новацій; підвищення кваліфікації співробітників бібліотек в області бібліотечно-інформаційних технологій.

Одним з прикладів співпраці та взаємодії бібліотек вищих навчальних закладів, національних бібліотек та інших організацій України є інноваційний проект «Електронна бібліотека України: створення Центрів знань в університетах України» (ELibUkr, <http://www.elibukr.org/>). Метою проекту є забезпечення доступу до світової наукової інформації, створення власних академічних ресурсів, а також інтеграція української науки та бібліотечної справи у світову наукову комунікацію.

І хоча в Україні є цікаві і досить успішні регіональні проекти корпоративної каталогізації та електронної доставки документів (Кіровоградський Регіональний Кооперативний Каталог, в якому 14 бібліотек-учасниць створюють бібліографічний інформаційний ресурс статей регіональних періодичних видань; «Придніпровський корпоративний каталог», учасниками якого є 11 бібліотек), та вони не є масштабними і не вирішують проблеми організації єдиної точки доступу користувача до **інформації**.

В Харкові теж започатковані кілька цікавих бібліотечних проектів, які вирішують окремі питання і дозволяють поліпшити рівень задоволеності своїх користувачів:

– «Зведений каталог періодичних видань, що надійшли до бібліотек м. Харкова» – узагальнюється та подається в інтегрованому електронному вигляді інформація про періодичні видання, які надходять до бібліотек міста Харкова та надається он-лайнний доступ до зведеного електронного каталогу періодики користувачам мережі ІНТЕРНЕТ з можливістю переходу по гіпер-посиланням на WEB-сторінки бібліотек, що беруть участь у формуванні цього каталогу;

– проект «Єдина картка читача» передбачає безкоштовний доступ до фондів і електронних ресурсів для користувачів у читальних залах бібліотек вищих навчальних закладів, які приєдналися до проекту;

Цікавим є досвід сусідньої Росії щодо розробки та впровадження масштабних **ініціатив на державному рівні**.

Так на базі ДПНТБ Росії утворено Банк даних автоматизованої системи Російського зведеного каталогу науково-технічної літератури, завершується реалізація 2-го етапу створення «Інформаційної системи доступу до електронних каталогів бібліотек сфери освіти і науки в рамках єдиного Інтернет-ресурсу», яка об'єднає ресурси 750 бібліотек та забезпечує вільний доступ до інформації усіх категорій користувачів незалежно від місця їх перебування та розміщення інформаційних ресурсів.

Професійне об'єднання Асоціація російських бібліотечних консорціумів ініціювала і реалізує кілька масштабних проектів, які зусиллями понад 220 бібліотек створюють унікальний ресурс. Так вони реалізують міжнародні проекти «Міжрегіональний аналітичний розпис статей» (МАРС), «МБА АРБІКОН» (ЕДД), «Електронне повнотекстове об'єднане зібрання», «Зведений каталог періодики бібліотек Росії», «КОРСАР» (<http://arbicon.ru>).

Еволюція місії бібліотек відбувається перш за все за рахунок надання доступу до національних і світових інформаційних мереж, а не лише за рахунок різкого розвитку їх інформаційних функцій, акумулювання сторонніх і створення власних інформаційних ресурсів.

Бібліотекам не варто залишатися осторонь такого проекту як Наукова періодика України на технологічній платформі Open Journal Systems (<http://journals.uran.ua/>), оскільки він не лише формує загальнодержавну видавничу інфраструктуру, а ще й дозволить мати єдиний банк авторів та багатоаспектно використовувати наукові видання України.

І хоча багато хто із фахівців вважає, що головною перешкодою до інтеграції є відмінність у принципах, цілях і завданнях збору і зберігання документів і інформації про них, що виражається в різних способах організації фондів і, як наслідок, у принципах обліку та каталогізації цих об'єктів, на нашу думку, що це не так. Головна перешкода на шляху українських бібліотек до реальної інтеграції у світові комунікації лежить у площині позиції лідерів профільних міністерств та керівників конкретних бібліотек. Майбутнє бібліотек залежить як від державних заходів підтримки, так і від здатності бібліотеки гнучко реагувати на зміни потреб всієї системи освіти та готовності до співпраці.

Поширення корпоративної діяльності у бібліотеках дозволить не лише підняти професійну відповідальність, а ще й сформувати більш відповідні та сталі форми професійної активності.